

שביל הסנהדרין

מיקטע 1 : בית שערים – נחל ציפורי

חוברת למטייל לאור המקורות

נעם הארץ (עמיצור) בע"מ – יוזמות חינוכיות ותיירותיות
בהנהלת ובהדרכת ד"ר חגי עמיצור

מהדורה נסיונית

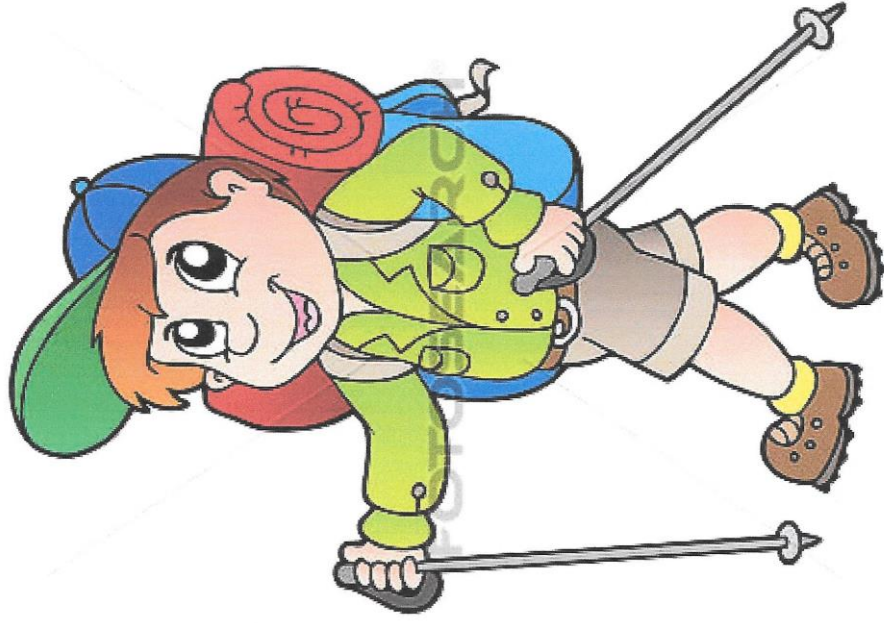

נעם הארץ (עמיצור) בע"מ

בהדרכת ד"ר חגי עמיצור

054-9938399 079-5729223

office@noam-haaretz.com

סקירה גיאוגרפית

אזור גבעות אלונים-שפרעם מתנשא לגובה ממוצע של 200 – 300 מ' מעל פני הים. מבחינה גאולוגית אזור זה הוא המשך של רמת מנשה. גבעות אלה בנויות מסלע גיר קרטון לבן ורך מגיל האיאוקן (גיר גאולוגי "צעיר", 60 מיליון שנים) ונטויות בשיפוע נוח משוליהן המזרחיות (280 – 300 מ') אל המערב (180 – 200 מ'). מסלע הגבעות הוא רך ואינו עומד בתהליכי סחיפה ולכן יצרו בו מערכות הנחלים נוף מתון למדי של גבעות מעוגלות, מדרונות בעלי שיפועים מתונים ועמקי נחלים רחבים. בצד המערבי הגבעות תחומות במתלול שנוצר משקיעתו של מישור חוף מפרץ חיפה. במתלול זה חפרו הנחלים עמקים צרים ותלולים. את גבעות הקרטון הלבנות של אזור אלונים – שפרעם מכסה קרום נוקשה המכונה נארי. קרום זה אוטם את הקרקע ומונע חלחול. לכן, אזור זה של הגליל התחתון נחשב אזור ירוד מבחינה חקלאית. מאידך, התפתח בגבעות אלה יער צפוף של עצי אלון תבור. מרבית שטחו של אזור זה מנוקז על ידי נַחַל צִיפּוּרִי שאורכו 32 ק"מ מתנקז אל נחל קישון ועל כך יורחב בהמשך. נחל אבליים מנקז את צפון האזור אל עבר נחל נעמן.

תולדות בית שער

בית שער נזכרת לראשונה אצל יוסף בן מתתיהו בשם Besara. היא מתוארת כעיירה בגליל, על גבול מחוז עכו, במרחק עשרים ריס (20 סטדיות = 3.7 ק"מ) מגבע (עיר בשם גבע זוהתה בסמוך לקיבוץ משמר העמק). במקום זה שכנו אסמי התבואה של ברניקי – אחות אגריפס השני, ומכאן לקח יוסף בן מתתיהו תבואה לצייד את לוחמיו במסגרת ההכנות למרד הגדול. כפי שכתב יוסף בן מתתיהו:

אני הלכתי בעקבותיו, ועמי אלפיים מזוינים עד העיר בית שער אשר בגבול עכו, במרחק עשרים ריס מגבע, . . . את המזוינים הצבתי מחוץ לכפר וצויתים לשמור היטב על הדרכים, לבל יתנפלו האויבים עלינו באספנו את התבואה. כי לברניקי אחות המלך היה שבר רב באסמיה אשר בבית שער, שאספה מן הכפרים אשר מסביב. (חיי יוסף כ"ד)

מהיותה מרכז שלטוני ומרכז אחוזות מלכותיות לא נפגעה במהלך אירועי המרד והמשיכה להתקיים גם לאחריו. בתקופה שלאחר מרד החורבן אנו שומעים על דמויות ואישים שחיו בה כמו רבי יוחנן בן נורי. כאן, בבית שער נראה ששמרו צנצנת מי חטאת (=אפר פרה אדומה). כך בדיון בתוספתא בעניני מי חטאת מובאת דוגמא למעשה מבית שער.

ומעשה באחד שחתך שפופרת (=למי חטאת) בבית שער והיה ר'

שמעון מטהר וחכמים מטמאין (תוספתא פרה (צוקרמאנדל) פרק ה הלכה ו):

דוגמא זו מלמדת על כך שבבית שער הכינו שפופרות לשמירת מי חטאת, ומכאן נראה שהיתה מרכז אזורי ששימר ודאג לסוגיות דיני טומאה וטהרה במרחב הקרוב. למרכז זה באו חכמים שונים שבאו אל רבי יוחנן בן נורי כדי ללמוד ממנו, ביניהם רבי יוחנן בן ברוקה, רבי יהודה הנשיא ורבי ליעזר בי רבי צדוק. באמצע המאה השנייה לספירה התיישב בבית שער רבי יהודה הנשיא במסגרת נדודי הסנהדרין, והמקום הפך להיות בית המדרש המוכר של רבי.

צדק צדק תרדוף – הלוך אחר בית דין יפה. אחר רבי לבית שער

(בבלי סנהדרין ל"ב ע"ב)

במקום זה ישב רבי יהודה הנשיא רוב חייו, כאן ביצע את רוב עיבוד עריכת המשנה, ומכאן עבר לציפורי שם בילה את שבע עשרה השנים האחרונות לחייו.

רבי הוה יתיב ליה בציפורין שבע עשרה שנין (=רבי ישב בציפורי שבע עשרה שנה) וקרא על גרמיה (=וקרא על עצמו את הפסוק) "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה" – ויחי יהודה בציפורין שבע עשרה שנה (תלמוד ירושלמי מסכת כלאים פרק ט דף לב טור ב/ה"ג)

חקורות לתולדות בית שצרים

1. בית שערים בימי הבית השני

1.1 חיי יוסף פרק כ"ד

בינתים שלח המלך אגריפס צבא בפקודת אקבוס מודיוס ללכוד את מצודת גמלא. אולם הצבא שנשלח לא עצר כח לשים מצור מסביב למצודה, ולכן צרו על גמלא על ידי משמרות שהועמדו במקומות נשאים הנשקפים (מרחוק). ואבוטיוס שר - עשרה אשר הפקד לשמור על המישור הגדול שמע כי באתי לכפר סימוניה (=תל שימרון) אשר על גבול הגליל במרחק ששים ריס ממנו (ממקום תחנות אבוטיוס). ואסף את מאת רוכביו ורגלים במספר קטן, כמאתים איש, וגם את אנשי בריתו היושבים בגבע (=גבע פרשים- תל אבו שושה בסמוך לקיבוץ משמר העמק) לקח עמו. ויצא בלילה אל הכפר אשר בו חניתי. כאשר התיצבתי נגדו ועמי חיל גדול, נסה אבוטיוס למשכני אחריו אל המישור, כי בטח מאד בפרשיו. אולם אנכי לא הלכתי שולל אחריו בדעתי את היתרון אשר יהיה לפרשים, אם נרד אל המישור, כי כולנו רגלים היינו. ולכן החלטתי להפגש עם האויב בו במקום. אבוטיוס ואנשיו החזיקו מעמד זמן מצער בגבורה. אך בראותו, כי חיל פרשים לא יועיל לו במקום הזה, שב לגבע מבלי הפיקו את מזמתו, אחרי שאבדו לו שלשה מאנשיו. אני הלכתי בעקבותיו, ועמי אלפים מזוינים עד העיר בית שערים אשר בגבול עכו, במרחק עשרים ריס מגבע, מקום תחנות אבוטיוס. את המזוינים הצבתי מחוץ לכפר וצויתים לשמור היטב על הדרכים, לבל יתנפלו האויבים עלינו באספנו את התבואה. כי לברניקי אחות המלך היה שבר רב באסמיה אשר בבית שערים, שאספה מן הכפרים אשר מסביב. את התבואה העמסתי על הגמלים ועל החמורים אשר הבאתי במספר עצום ושלחתיה אל הגליל. אחרי עשותי זאת הזמנתי את אבוטיוס לקרב, אבל הוא לא שעה אלי, כי אימה אחזתהו בראותו אותנו נכונים להלחם בעז רוח.

2. אפר פרה אדומה בגליל לאחר חורבן הבית השני

2.1 משנה מסכת פרה פרק ד

וחולקים אותו לשלש חלקים אחד ניתן בחיל ואחד ניתן בהר המשחה ואחד היה מתחלק לכל המשמרות:

2.2 תלמוד בבלי מסכת נדה דף ו' עמוד ב

מעשה בשפחתו של רבן גמליאל שהיתה אופה ככרות של תרומה, ובין כל אחת ואחת מדיחה ידה במים ובודקת. באחרונה בדקה ומצאה טמאה, ובאת ושאלה את רבן גמליאל, ואמר לה: כולן טמאות. אמרה לו: רבי, והלא בדיקה היתה לי בין כל אחת ואחת! אמר לה: א"כ, היא טמאה וכולן טהורות.

שוב מעשה בשפחה של רבן גמליאל שהיתה גפה חביות של יין, ובין כל אחת ואחת מדיחה ידיה במים ובודקת. ובאחרונה בדקה ומצאה טמאה, ובאת ושאלה לרבן גמליאל, ואמר לה: כולן טמאות. אמרה לו: והלא בדיקה היתה לי בין כל אחת ואחת! אמר לה: אם כן, היא טמאה וכולן טהורות. אי אמרת בשלמא חדא דקדש וחדא דתרומה - היא היינו דהדרה ושיילה, אלא אי אמרת אידי ואידי דקדש, למה לה למהדר ולשייליה? מעשה שהיה - בשתי שפחות היה.

2.3 תלמוד ירושלמי מסכת שבת פרק א דף טו א וה"ד

רבי חייא רובא מפקד לרב: אין את יכול מיכול כל שתא חולין בטהרה -אכול, ואם לאו - תהא אכיל שבעה יומין מן שתא. (תרגום: רבי חייא הגדול ציווה על רב, אם אתה יכול לאכול כל השנה בטהרה - אכול, ואם לא, הקפד לאכול לפחות שבעה ימים בשנה בטהרה) אכילת חולין בטהרה לא תתכן ללא טהרה מטומאת מת שבאמצעות אפר פרה אדומה, ולמרות זאת הוזהר רב -אמורא ארצישראלית בן הדור הראשון (-מאה 3 לספירה) לאכול חולין בטהרה, משמע, איפוא, שבימיו עדיין היה מצוי אפר פרה.

2.4 תלמוד בבלי מסכת חולין קל ע"א-ע"ב:

"איבעיא להו: מהו לאכול במפה? (=האם מותר לפרוש מפה על ידיו ולא יגע באוכלין ויאכל בלא נטילת ידים) מי חיישינן דלמא נגע, או לא? ...כי סליק ר' זירא, אשכחינהו לר' אמי ור' אסי דקאכלי בבלי חמתות [=כשעלה רבי זירא לארץ ישראל, ראה את רבי אמי ורבי אסי שלוקחים בלואי חמתות כרכו ידיהם בהם ואכלו בלא נטילת ידים]... דאמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל: התירו מפה לאוכלי תרומה (= התירו לכהנים אוכלי תרומה להשתמש במפה כי הכהנים זריזין הן ולא נוגעים), ולא התירו מפה לאוכלי טהרות (=הם אוכלי חולין בטהרה, שאינם למודין להשמר כמו כהנים), ורבי אמי ורבי אסי כהנים הוו

נמצאנו למדים, שבימי רב אמי ורב אסי, אמוראים מבני הדור השלישי(מאה 4 לספירה), היה ניתן לאכול תרומה האסורה לטמאי מתים; הוה אומר, שבזמנם היה ניתן להטהר מטומאת מת!

2.5 תלמוד בבלי מסכת נדה דף ו א צ"א ב

אי אמרת בשלמא לתרומה - היינו דהואי תרומה בימי רבי, אלא אי אמרת לקדש - קדש בימי רבי מי הואי? כדעולא, דאמר עולא: חבריא מדכן בגלילא; הכא נמי בימי רבי.

היינו, מדברי עולא על זמנו -הדור השלישי לאמוראים - שה'חברים' היו מפיקים את יינם ושמנם בטהרה, משמע שבדורו היתה עדיין שכיחה הטהרה באפר פרה שכן ציפו שמהרה יבנה המקדש .

2.6 תוספתא מסכת פרה (3וקראנא דף) פרק ה הלכה ו

שפופרת שחתכה לחטאת (=מי חטאת) - ר' אליעזר אומר יטמא ואין צריך להטביל, ור' יהושע אומר יטמא ויטבל. כנס לתוכה מי חטאת ואפר חטאת - אם עד שלא יטבילנה, טמא. ומעשה באחד שחתך שפופרת בבית שערים והיה ר' שמעון מטהר וחכמים מטמאין:

נדודי הסנהדרין

תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף ע"א ע"א א

אמר רב יהודה בר אידי אמר רבי יוחנן: עשר מסעות נסעה שכינה, מקראי. וכנגדן גלתה סנהדרין, . . . וכנגדן גלתה סנהדרין, מגמרא: מלשכת הגזית לחנות, ומחנות לירושלים, ומירושלים ליבנה, ומיבנה לאושא, ומאושא ליבנה, ומיבנה לאושא, ומאושא לשפרעם, ומשפרעם לבית שערים, ומבית שערים לצפורי, ומצפורי לטבריא. וטבריא עמוקה מכולן. . . אמר רבי יוחנן: ומשם עתידין ליגאל. . .

חידוש הסנהדרין בגליל

תלמוד ירושלמי מסכת חגיגה פרק ט דף ע"א ע"א א

רבי יונה בשם רבי חייה בר בא מעשה שנכנסו שבעה זקינים לעבר את השנה בבקעת רימון. ומי היו? רבי מאיר ור' יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון רבי נחמיה ורבי ליעזר בן יעקב ורבי יוחנן הסנדלר. אמרו כמה מעלות בקודש ובתרומה רבי מאיר אומר שלש עשרה רבי יוסי אומר שתים עשרה אמר רבי מאיר כך שמעתי מר' עקיבה שלש עשרה אמר לו רבי יוחנן הסנדלר שימשתי את רבי עקיבה עומדו' מה שלא שימשתיו ישיבות. . . ועמדו משם בנשיקה וכל מאן דלא הוה ליה גולה הוה חבריה קטע פלגא דגולתיה. . . מה אשכח אפוי בגוה אמרין רבי שמעון בן יוחי הוה ולמה הוון דחקין מעתה הדא מילתא דהוון דרשין מימר אלהי מסכה לא תעשה לך מה כתיב בתריה את חג המצות תשמור אמרין כל מי שספיקה בידו לעבר את השנה ואינו מעברה כאילו עובד עבודה זרה מי אתי מיזל לון אמרין אתון נחוי עובדינן והוה תמן חד כיף דשייש והוה כל חד וחד נסיב חד מסמר וקבע ליה בגויה והוא נחת ושקע בהדין ליישא עד כדון מיתקרי כיפא מסמרא

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף ע"ב ע"א ב

תנו רבנן: צדק צדק תרדף - הלך אחר בית דין יפה, אחר רבי אליעזר ללוד, אחר רבן יוחנן בן זכאי לברור חיל. תנא: קול ריחים בבורני - שבוע הבן. שבוע הבן. אור הנר בברור חיל - משתה שם משתה שם. תנו רבנן: צדק צדק תרדף, הלך אחר חכמים לישיבה: אחר רבי אליעזר ללוד, אחר רבן יוחנן בן זכאי לברור חיל, אחר רבי יהושע לפקיעין, אחר רבן גמליאל ליבנא, אחר רבי עקיבא לבני ברק, אחר רבי מתיא לרומי, אחר רבי חנניה בן תרדיון לסיכני, אחר רבי יוסי לציפורי, אחר רבי יהודה בן בתירה לנציבין, אחר רבי יהושע לגולה, אחר רבי לבית שערים, אחר חכמים ללשכת הגזית.

הבית של רבי

תלמוד בבלי מסכת חולין דף ז ע"א ב

שמע רבי נפק לאפיה (=לקראת רבי פנחס בן יאיר), אמר ליה: רצונך סעוד אצלי, אמר לו: הן. צהבו פניו של רבי, אמר לו: כמדומה אתה שמודר הנאה מישראל אני? ישראל קדושים הן, יש רוצה ואין לו ויש שיש לו ואינו רוצה, . . . ואתה רוצה ויש לך, מיהא השתא מסרהיבנא, דבמלתא דמצוה קא טרחנא, כי הדרנא אתינא עיילנא לגבך. כי אתא, איתרמי על בההוא פיתחא דהוון קיימין ביה כודנייתא חוורתא, אמר: מלאך המות בביתו של זה ואני אסעוד אצלו? שמע רבי נפק לאפיה, אמר לי: מזבנינא להו, אמר ליה: +ויקרא י"ט+ ולפני עור לא תתן מכשול. מפקרנא להו, מפשת היזקא. עקרנא להו, איכא צער בעלי חיים. קטילנא להו, איכא +דברים כ'+ בל תשחית. הוה קא מבתש ביה טובא, גבה טורא בינייהו.

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף פ"ה ע"א א

אמר רבי: חביבין יסורין. קבל עליה תליסר שני - שית בצמירתא, ושבע בצפרנא. ואמרי לה: שבעה בצמירתא, ושית בצפרנא. אהוריירה דבי רבי הוה עתיר משבור מלכא, כד הוה רמי כיסתא לחיותא הוה אזיל קלא בתלתא מילי, הוה מכוין דרמי בההיא שעתא דעייל רבי לבית הכסא, ואפילו הכי מעבר ליה קליה לקליהו, ושמעו ליה נחותי ימא.

אכסדרה fe בית עצרים - תלמוד ירושלמי מסכת צירובין פרק א דף יח טז כ

ה"א

רבי מתיר אכסדרה בבית שריי. כמה עמודין היה בה ? רבי יעקב בר אחא אמר: רבי חייה רבי יוסה חד אמר ששה וחד אמר שמונה. אמר רבי יעקב בר אחא ולא פליגי (=והם לא חולקים). מאן דמר ששה, לא מחשב אילין תרין ברייא (=זה שאומר ששה עמודים לא מחשב את שני אלה שבחוץ). מאן דמר שמונה מחשב אילין תרין ברייא (=זה שאומר שמונה עמודים מחשב את שני אלה שבחוץ)

טבעון

משנה מסכת מכשירין פרק א

המרעיד את האילן ונפל על חבירו או סוכה ונפלה על חברתה ותחתיהן זרעים או ירקות המחוברין לקרקע בית שמאי אומרים בכי יותן בית הלל אומרים אינן בכי יותן א"ר יהושע משום אבא יוסי חלי קופרי איש טבעון תמה עצמך אם יש משקה טמא בתורה עד שיתכוין ויתן שנאמר וכי יותן מים על זרע:

תוספתא מסכת מגילה (ליברמן) פרק ב

קראה על פה לא יצא ידי חובתו אמ' ר' שמעון בן לעזר מעשה בר' מאיר שהלך לאסיא לעבר את השנה ולא מצא שם מגלה כתובה עברית כתבה מפיו וחזר וקראה מתוכה קראה בין עומד בין יושב בין מוטה בין שהעמיד לה תורגמן בין שבירך לפניה ובין שבירך לאחריה ולא בירך לפניה לא בירך לא לפניה ולא לאחריה יצא אמ' ר' שמעון בן לעזר מעשה בר' מאיר שקראה בבית הכנסת בטבעון מיושב והיו בני הכנסת יושבין כיון שגמרה נתנה לאחר ובירך עליה

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כד עמוד ב

אין מורידין לפני התיבה לא אנשי בית שאן, ולא אנשי בית חיפה, ולא אנשי טבעונין, מפני שקורין לאלפין עיינין ולעיינין אלפין.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ב

תני אין מעבירין לפני התיבה לא חיפנין ולא בישנין ולא טיבעונין מפני שהן עושין היהין חיתין ועיינין אין אם היה לשונו ערוך מותר

אלונים

קיבוץ אלונים המשתייך לתק"ם נוסד בשנת 1935 בקרית חרושת ע"י הנוער העובד ובתמיכתו של הקיבוץ המאוחד, בעקבות קריאתו של אלכסנדר זייד להקים קבוצת רועים. קבוצה זו הייתה קשורה לסכסוך קשה על קרקעות בין יהודים לערבים, אדמות "קוסקוס-טבעון" שבסביבה. בסכסוך הואשם השומר יצחק חנקין בהריגה ונידון ל-10 שנות מאסר. בשנת 1936 הצטרפה קבוצה של עליית הנוער שהייתה הראשונה מבין חברות הנוער

שעלתה מגרמניה וסיימה את הכשרתה בעין חרוד. היה זה הקיבוץ הראשון שהקימו חניכי עליית הנוער, והשלישי שהוקם ע"י הנוער העובד. עם הזמן הלך וגדל הקיבוץ והחלה בעיה של תעסוקה בקרב חבריו, יחד עם מחסור באדמות חקלאיות עבור ענפי הקיבוץ. בינואר 1938 נחרשו אדמות קוסקוס (טבעון) במבצע התגייסות של טרקטורים רבים ושל עשרות זוגות בהמות שהגיעו מרבים מיישובי הצפון. ובאותה השנה עלו למקום הקבע, ל"תל קצקץ", כישוב חומה ומגדל. בתקופה הראשונה התפרנסו מעבודות חוץ במקומות מרוחקים יחסית, בנמל חיפה, נטיעות ביקנעם והנחת קו חשמל בואדי ערה. בשנים שלפני הקמת המדינה שימש הקיבוץ בסיס למטה הפלמ"ח, למחלקה הערבית של הפלמ"ח ולקורסים של ההגנה. חצי שנה לאחר מכן, בכ"א בסיוון תרצ"ח, 20 ביוני 1938, החלו חברי הקיבוץ להתיישב בקוסקוס תחתית (אזור הכניסה לקיבוץ של ימינו). הקבוצה חייתה בשתי נקודות, בקוסקוס תחתית ובשייך אבריק. מצב זה נמשך כשנתיים וגרם לקשיים רבים בתחומי החיים השונים. ב-11 ביולי 1938 נרצח אלכסנדר זייד בדרכו לאסיפה בשייך אבריק. מספר חודשים לאחר מכן, ב-18 באוקטובר 1938, הונחה אבן הפינה לחומה בנקודת הקבע על הגבעה ב"קוסקוס עילית". החומה הגנה על אוהלי המגורים, אוהל חדר האוכל, צריף המרפאה וטנק המים. מחוץ לחומה הוקם בית הביטחון (הבית הלבן) וחמש עמדות מבוצרות. מאוחר יותר הוקם מגדל השמירה באזור רמת הדסה לאבטחת הסביבה, וגם מגדל המים באלונים, המהווה עד היום את הסמל של הקיבוץ. באותה עת רבים מחברי הקיבוץ השתלבו במסגרות הביטחוניות. חלקם של החברים התגייסו למסגרות הלגאליות: חיל הנוטרים, משטרת החופים ופלוגות הלילה המיוחדות וחלקם למסגרות הבלתי לגאליות: חיל המשמר, חיל השדה ופלוגות השדה. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה יצאו חברים אחדים לשירות בצבא הבריטי על יחידותיו השונות. חברים אחדים הצטרפו לשורות הפלמ"ח. בשנים 1943-1946 התמקם מטה הפלמ"ח באלונים והאזור שימש כמקום אימונים ומסתור של רבות מפלוגות הפלמ"ח בתקופות שונות. באותה התקופה גדל הקיבוץ והצטרפו חברים נוספים מארצות רבות.

חורבת קושט

נמצאת על רכס קושט. בראשית הדרך, ניתן השם "רכס קשט", כדי להדגיש את החיבור ההיסטורי שבין חורבת הישוב העתיק "קשט", לבין הישוב החדש העומד להיבנות בקצהו הצפוני של הרכס, הצופה לנחל ציפורי. "גבעת קשט" כפי שהיא מכונה היום, היא חלק מהרכס שגובהו 226 מטרים מעל פני הים, סמוך לחילף. הגבעה וסביבתה, נמצאים בשטח הצפוני השייך לטבעון, אשר בגליל התחתון המערבי. רכס קשט, נמתח מדרום לצפון ומהווה חלק מגבעות טבעון אלונים שפרעם, עם הפסקת הרצף, בעמקו של נחל ציפורי. מאין השם קשט ומה פירושו? במקרא ובספרות העברית המאוחרת יש אזכורים למילה זו, בהקשרים שונים. בתנ"ך, מוזכרת המילה קשט בפסוקים הבאים: "נתתה ליראיך נס להתנסות מפני קשט סלה" (ספר תהילים פרק ס' פסוק ו). בפסוק זה, "קשט" פירושה אמת. "להודיעך קשט אמרי אמת להשיב אמרים אמת" (ספר משלי פרק כ"ב פסוק כ"א). בספר משלי מדגיש שלמה, שבמילה "קשט" יש דברי אמת (אמרי אמת). "ענה מלכא לדניאל ואמר, מן קשט די אלהכון הוא אלה אלוהין..." (ספר דניאל פרק ד' פסוק ל"ד). כלומר: "מן האמת שאלוהים הוא אלוה האלוהים" גם כאן פרוש המילה "קשט" היא אמת. רבי אברהם אבן עזרא, שחי בטודלה ובקורדובה בספרד (1092 – 1167), כתב בפירושו למגילת איכה: "אנשי אמת יבינו במדרשי קדמונינו הצדיקים, שם נוסדים על קשט וביציקת מדע יצוקים וכל דבריהם כזהב וכסף שבעתיים מזוקקים" (כוונתו, "נוסדים על אמת מדעית"). "דברים היוצאים מן הלב" הוא מאמר שכתב משה לייב לילינבלום (1843 1910), וזו לשונו בהקשר למילה קשט. "...ובאין להם מורה מבין, מבדיל בין אמת ושקר, קשט והבל, יכחשו באחרית בכל אשר ידעו לא יבינו...". יש אמרת חכמים האומרת: "קשט עצמך ואחר כך קשט אחרים" כלומר תקן את עצמך לפני שאתה מתקן אחרים. "קושט" היא כנראה שם של בושם בקטורת המקדש. בעברית של היום, המילה קישוט קשורה לאותו השורש. בחורבת קושט נתגלו שרידי בית כנסת וכן שברים של מנורה תלת מימדית. מנורה זו תוארה על ידי פרסטר ועל ידי אילן.

חורבת סאסי

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ב

ר' לוי ר' אבדימא דחיפה בשם ר' לוי בר סיסי צריך להתיז למען תזכרו

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק א

אי זו כריעה ואי זו בריכה. ר' חייא רבא הראה בריכה לפני ר' ונפסח ונתרפא. רבי לוי בר סיסי הראה כריעה לפני רבי ונפסח ולא נתרפא

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת יבמות פרק יב

בני סימונייא אתון לגבי ר' אמרין ליה בעא תתן לן חד בר נש דריש דיין וחזן ספר מתניין ועבד לן כל צורכינן. ויהב לון לוי בר סיסי. עשו לו בימה גדולה והשיבוהו עליה. אתון ושאלון ליה . . . ולא אגיבון. . . ולא אגיבון. אמרין דילמה דלית הוא מרי אולפן. נישאול ליה שאלון ליה דאגדה. אתון ושאלון ליה מהו הדין דכתיב . . . ולא אגיבון. אתון לגבי דרבי אמרון ליה הדין פייסונא דפייסנתך. אמר לון חייכון ב"נ דכוותי יהבית לכון. שלח אייתיתיה ושאל ליה. . . (=וענה לו על כל השאלות). אמר ליה ולמה לא אגיבתינן. אמר ליה עשו לי בימה גדולה והשיבו אותי עליה וטפח רוחי עלי וקרא עליו [משלי ל לב] אם נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה. מי גרם לך להתנבל בדברי תורה על שנישאת' בהן עצמך

